

Robinson Krausz

(De Foe nyomán átdolgozva)

I. fejezet

(Melyben elmondatik a fiatal Krausz születése, ifjúsága és atyjával való beszélgetése)

Születtem a Külső-Szerecseny utca 34. számú házban, fönt az emeleten a 119. ajtószám alatt, a lichthof közvetlen közelében.

Atyám ugyané háznak az utcára nyíló homlokzatában jó névnek örvendő kalmár volt: sajtárúkkal és más tejtermékekkel űzött állandó és kiterjedt kereskedést; a ház majdnem minden előkelőbb ajtószámával és lichthófjával üzleti összeköttetésben állott: – még az akkor jó hírű Goldberger családnak is szállított naponta két és fél liter pasztörizáltat a 32-es alá, fél liter külön, akiknek pedig cselédjük is volt.

Atyámat Krausz S. N. Robinnak hívták: zsenge gyermekkoromban a második emeleti gangon éppen ezért »der, der verfluchte, ist der Robin's Sohn« jelzéssel pofozott a házmester; innen neveztem magam később Robinsonnak.

Sorsomat talán éppen az döntötte el, hogy tejkereskedésünk volt: itt tanultam megismerni és megszeretni főelemem, a vizet, mely később elhatározó fontosságúvá lőn életem folyásában. A tejeskannák előtt üldögélve sok, sok vizet láttam magam előtt: – óceánok és tengerek lebegtek szemeim ködében. Igazi tengerészvér folyt ereimben: gyűlöltem és megvettem a hitvány kis édesvizeket.

– Hallom, Móric, te ganef – szólt spanyolul atyám –, hogy nem akarsz mosdani.

Ekkor könnyekben törtem ki, és mindent bevallottam neki: hogy mennyire irtózom a nyomorult édesvíztől, és hogy csak a tenger végtelen keserű hullámai felé vonz minden vágyakozásom.

– Majd adok én neked keserűvizet – mondotta ősz atyám portugál nyelven. – Takarodj a szemem elől!

Ezután elmondotta, hogy fivérem néhány év előtt éppen ily makacsul vágyakozott a keserűvíz után, mely őt addig hajtotta, míg végre is teljesen el-

hajtotta az atyai háztól. Hajósinnassá lett, de a balsors átvitte őt Budára, ahol a Lukács fürdőbe került, és most tyúkszemvágói rabszolgaságban sínylődik.

Boldogtalan fivérem sorsa könnyekig lágyította atyámat: zokogva rúgott hármat a fenekembe, és kért, hogy térjek a jó útra.

Megígértem neki, és néhány napig igyekeztem elfojtani magamban a rossz gerjedelmeket. De természetünkön nem tehetünk erőszakot. Nekem is csak alkalomra volt szükségem, hogy vágyaim újult erővel törjenek ki belőlem ismét, és ez az alkalom nem váratott magára soká.

II. fejezet

(Melyben bennfoglaltatik, mint hagyta el szülői házát a fiatal Krausz, s mint ismerkedett meg a propeller-kapitánnyal, és a hajótörés.)

Egy napon lejött az emeletről Brechmittl, s ekként szólított meg:

– Te srác, gyere stülni.

(»Stülni« óportugál nyelven – járkálni, járni, járókálni, járadozni. Ballagi, Nagy Szótár.)

Kisérteltünk a Dob utcába, ahol azután a fiatal Brechmittl elmondta, hogy le akar menni a Duna-partra, ahová tudja az egyenes utat. Bennem egyszerre feltámadt régi ábrándom, melyet Brechmittl hajhúzással és fülci-bálással még csak jobban szított. Nem tudtam ellenállni részint a vágynak, hogy álmaim tárgyát, a nyílt vizet végre megláthatom; részint pedig Brechmittl mancsának, mellyel elől a hajamat fogta.

(»Mancs« óportugál nyelven: Manche, manches, csatorna, csatornázni, csatorázni, csatározni, csatos cipővel lóbálni, lófrálni, lóbak. Átvitt értelemben: erdei nyünyüke, papi gefrence, valakivel gefrencét ugratni, becsapni; gőzturbina. Ballagi, Nagy Szótár.)

Elhatároztam, hogy elhagyom szülői házamat: ifjú, bohó fejjel belerohantam a világba. Vajh sokszor megbántam azután, mindenki a maga szerencséjének kovácsa, más kárán tanul az okos, tiszteld életedet, hogy hosszú apád és anyád legyen a földön.

Nagy kóborlások után végre leértünk a *Duna-partra*, és én megpillanthattam a végtelen, tajtékos vizet, melyet azonban inkább találtam tajtékosnak, mint végtelennek. Lent a hajóállomáson nagy sürgés-forgás volt, a karsú, héttonnás propeller-fregatt ott himbálódzott már láncain.

– Jerünk a fedélzetre – mondotta nekem Brechmittl –, most még nem kell fizetni, aztán gyorsan leszaladunk, mielőtt megindul.

És a csalfa álbarát hátbavágásokkal felcsábított a propeller-fregatt fedélzetére. Bámulva néztem a tárgyakat, és báméskodás közben nem vettem észre, hogy Brechmittl eltűnik oldalam mellől. Heves, éjszakai szél fújdogált. Megfordulva, egyszerre csak kifeszített, négyszögletes vásznat pillantottam meg, mely a kéményről lelógó madzagra volt erősítve, s melyet a szél feszesre duzzasztott ki.

– Felhúzták a vitorlákat! – kiáltottam ijedten. – Itt maradtam a hajón!

Egy hosszú, vékony ember állt mellettem. Azonnal megismertem a kapitányt. Kissé csodálkozva nézett rám.

– A vitorlákat? – kérdezte. – Mer’ ha ezt a zsebkendőt tetszik gondolni, amit szárítani...

– Kapitány úr! – vágtam közbe. – Nem látja, hogy feszíti vitorlánkat a szél?

– No ja, már látom, hát persze – mondta bizonytalanul. – Tudom én, mi egy hajó! Hát igazán azt tetszik gondolni, hogy ez egy vitorla?

– Természetesen.

– Akkor jó – kiáltott, és büszkén vágta ki mellét. – ‘Sz én is mindig azt mondom, de nem hiszik. *Parolát*, fiatal barátom. Vén tengeri medve üdvözlí ifjú kartársát. Ön megért engem. Igyunk egy pohár bagót, és maradj itt, fiatal fóka, tudod mit, nem is kell fizetned az ötvast. Hollá, hollá, fel a vitorlával, ki a vízre, a vízre!

És karjára kapva, nagyokat táncolt örömeiben. Közben erős füttyentés hallszott, és a hajó megindult.

A kapitány rumot hozatott, és leülve a fedélzeten, régi viselt dolgairól mesélt nekem, hajótörésekről, viharokról, hajókról: – borzongva hallgattam elbeszélését.

Így utaztunk sokáig a part hosszában, azután beljebb merészkedtünk. A kapitány azonban kissé sokat talált inni a rumból, s este, mikor elváltunk, a lépcsőn lefelé menet egyszerre éles rázkódás rántott ki szobámból. Felugrottam, és lerohantam a fölkébe, ahol elterülve láttam feküdni a kapitányt.

– Mi az? – kiáltottam rémulten.

– Bevertem a fejem – nyögte ő –, léket vertem ebbe a koszos fejembe.

– Léket? – kiáltottam rémulten. – De hiszen akkor süllyedünk.

Bután nézett rám.

– Gondolja? – kérdezte.

– Hát nem tudja, kapitány úr, hogy ha a hajó valahol léket kap, akkor el-süllyed?

– Akkor is, ha a kapitány kapja a léket?

– A kapitány és a hajó: egy.

Gondolkozott.

– Mit csináljunk? – kérdezte.
– Azonnal be kell ugornunk a vízbe, hogy úszással próbáljuk megmenteni életünket.
– Beugorni?
– Igen. Először a kapitány úr, azután én.
– Nem! – kiáltotta tisztán csengő hangon a kapitány. – Akkor rosszul ismer engem. Egy kapitány utoljára hagyhatja el csak a hajóját, bár ott kelljen pusztulnia is! Csak ugorjon maga. Bátorság, bátorság!
És nagyot lökött rajtam. Mit volt mit tennem, belevetettem magam a böggő vizek közé, melyeket inkább vizeknek, mint böggőknek találtam.

III. fejezet

(Melyben az ifjú Krausz bent van a vízben, némi megfontolás után kijön belőle, és szerencsésen megmenekül.)

Rettenetes érzés volt. Azonnal tisztában voltam vele, hogy életemnek fordulópontjához érkeztem. Olyan dolog történt velem, amire nem számítottam, s amit nem éreztem még soha: egész testem, a szó legszorosabb értelmében, *nedves lett*. Ez a különös folyadék, melyet eddig csak atyám tejeskannáiban láttam, s melyből itt annyi volt: belefolyt zsebeimbe, és mindenütt hozzám ért, akárhogy lökdöstem el magamtól. Körülöttem, mint már említettem, bögték a vizek, és a hullámok oly magasra ugrottak fel, mint egy torony, különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy egy torony egyáltalában nem ugrik.

Kétségbeesetten gondolkozni kezdtem, s eszembe jutott, hogy De Foe szerint én most úszással mentem meg életemet. Hogy úszni hogyan kell, azt tudtam. Egyszer atyám boltjában, egyik tejeskannában láttam egy svábbogártól: gyorsan mozgatta a lábait, és közben büdös volt. Nem fontolgattam tovább, gyorsan mozogni kezdtem: a többiről nem kellett gondoskodnom.

De már az első mozdulatnál irtózatos rémület fogott el. Kitűnt, hogy nem nyújthattam ki lábaimat – mert azok beleütköztek valami keménybe, ami sáros volt. Kezeimet próbáltam kinyújtani: de azok is beleütköztek. A következő percben a hasam is beleütközött.

Rettenetes pillanat volt. Hiszen, villant át agyamon, ha folyton beleütöm a lábamat és kezemet, sőt hasamat a fenékbe, akkor nem tudok úszni, és ha nem tudok úszni, menthetetlenül elpusztulok. Végem van.

Buzgó fohászt küldtem a mennyek urához, aki meghallgatta szavamat. Rövid félórai kapálódzás után egy sötét tárgyat láttam úszni felém a vízen:

valami deszkaféle lehetett, és aggódva vártam, elég lapos lesz-e, hogy ráülhessek. Az ég meghallgatta könyörgésem: Hangay Sándor összes költeményei voltak egy kötetben, ára 2 korona.

IV. fejezet

(Melyben a hajótörött Krausz kivetődik a partra, és meggyőződik róla, hogy lakatlan szigetre került.)

A távolból sötéten és szikáran meredt felém egy rengeteg tömeg körvonala: valami sziklafoknak néztem. Csakhamar odajutottam, és kezem egyenletes, pázsitnemű fűszálakba kapaszkodott bele. Kimásztam, és végigfeküdtem a parton. Elaludtam, és ebben a helyzetben töltöttem az éjszakát.

Másnap reggel a kelő nap ébresztett fel, talpra ugortam, és első pillantásom a vizekre esett, hogy látom-e még a propeller-fregattot. Ó igen, láttam még: véghetetlen messzeségben, elérhetetlen távolságban lebegett a látárháron, már majdnem a budai part mellett volt. Fedélzetén megpillantottam a kapitányt, amint bal szeme fölött éppen egy mitesszert nyomott ki, és zápfogával bajuszáról lerágott egy sörtét. Búsan integetett felém, és oda-súgott nekem, hogy nem vittem-e magammal véletlenül a rumosüveget.

Szomorúan fordultam meg, és elindultam, hogy megismerjem a vidéket. Már néhány lépésnyi út meggyőzőtt róla, hogy tropikus, egzotikus növényzetű, valószínűleg afrikai vidékre kerültem. Különös, egzotikus virágok, óriáspálmák, rengeteg, páfrányszerű erdőben fogadtak mindenfelé. A legkülönösebb az volt, hogy a virágokat nem lehetett letépni: szívósak és nyúlósak voltak, mintha vászonból lennének, és a szárukon végig gumi volt. Mikor az egyiket megfogtam, utána festékes volt a kezem.

Mindig csodálatosabb, tarkább növényzet vett körül. Egyórai út meggyőzőtt róla, hogy szigeten vagyok, egészen kerek alakú, különös, lakatlan szigeten, melynek közepéből kerek, lapos tetejű fennsík mered ki, rengeteg erdő-séggel és tropikus növényzettel borítva. Állatokat eleinte nem láttam. A part hosszában gátszerű töltés húzódott végig, körül az egész szigeten: e töltés hosszában mohhal bélelt barlangokat láttam, amint elhaladtam előttük.

Törtem a fejem, mely vidékére a világnak vetett ki végzetem. Földrajzból csak a Kalahári-szigeteket ismertem: úgy emlékeztem, hogy ott pingvinek vannak. De nem tudtam, hogy néz ki egy pingvin. Az egyik barlangból egyszerre borzasztó ugrással barna, hegyes fejű fenevad vetette rám magát: nyakamba harapott, hogy felordítottam. Azonnal felismertem a Bolhus Budapestus nevű állatot: még volt annyi időm, hogy a kezemben hordott

Hangay-kötettel fejbe üthettem: a Bolha széthasadt koponyával zuhant a földre.

És ekkor, egy fordulónál hirtelen óriási, fényes gömb ötlött szemembe, amely a domb lejtős oldalából látszott kigömbölyödni. Vele szemben a domb túlsó partján óriási, hegyes dárda állott ki tízméternyire a talajból.

Most megértettem mindent, és szívemet kétségbeesett tompaság töltötte el. Igen, szigeten voltam: egy megfeneklett szárazföldrész felszínén, mely valamikor, diluviális időkben itt ragadt, s a víz nem tudta magával vinni. Amelyet a tudósok női kalapnak neveznek.

V. fejezet

(Melyben Robinson Krausz berendezkedik a hosszú egyedüllétre, és házat épít.)

Leültem a sziget egyik felére, és kalappal letakartam a másikat: kinyújtottam lábaimat is, melyek valamibe beleütköztek, amire fel is raktam őket: – tekintve, hogy kissé rövidlátó vagyok, lábaim végét már nem vehetem ki tisztán; a messzeség ködébe veszve folytak be azok a vizek láthatárának vonalába, és így igazán nem tudhattam, mi az, amire rátettem őket.

Közben eszembe jutott keserű sorsom, és két nehéz könnyet töröltem ki orromból, míg egyszerű, gyermeki lelkem keseregve idézte vissza a múltak boldog ábrándjait.¹

– Ojvej, ojvej, uu-u-u! – siránkoztam, az annyira kedvelt pesti autóblik tölkölését negélyezve. – Miért hagytam el szüleim házat, ősz atyám szelíd, feddő pofonjait. Most itt vagyok, távol idegenben, mindenki a maga szerencséjének kovácsa, égre követ ne dobj, mert magad esel bele, mindeütt jó, de legrosszabb otthon.

– Miért tetszik úgy jajgatni? – kérdezte egy hang mögöttem.

– Hát ne jajgassak – mondtam dühösen –, most itt vagyok egy teljesen elhagyott szigeten, egyedül, mutterzéle egyedül, mindenkitű felasszn. És még azt mondja, hogy ne jajgassak.

– Hát hogy akar maga egy Robinson lenni? – folytatta a hang. – A Krepecné zsúrján akar maga egy Robinson lenni? Vagy vasárnap este a Buzalka tánc- és illemteremben akar maga egy Robinson lenni? Vagy premierelőadás után a

¹ Ábránd = ábrándozás, ábrálat, ábrándozni, ábrángatni, ábrókázni, brósz. Népiesen: brószát kukázni, kukta, enezei premete v. premince, princesen kacsintani. (Ballagi-szótár.)

színházi ruhatárban akar maga egy Robinson lenni? Az persze, hogy egy Robinsonnak egyedül kell lenni. Azért Robinson.

– De mit csináljak? – kérdeztem.

– Először is: ne törje a fejét. Azért vagyok én itt. Én a „Robinsonokat Kélekkel és Kannibálokkal Felszerelő Részvénytársaság” képviselője vagyok. Van szerencsém a következő cikket ajánlhatni.

Ezzel a hang kinyújtotta kezét, és egymás után rakta elém a tárgyakat, amiket megnevezett.

1. *Egy teljes Robinson-öltözet 25 évi jótállással.* Nyers szőrkuccsma, húscsapatokkal, kitűnően félreszabott macskabőr kabát, rozsdás vasdarabok gomb helyett, cérna helyett dróttal varrva, modern Robinsonnak nélkülözhetetlen.

2. *Egy pár elegáns fakéreg cipő,* gombóc nagyságú rücskökkel, mohhal bélelve. Tessék a cégre vigyázni, nemtetszőért visszaadjuk a pénzt.

3. *Egy doboz válogatott, kutyaaszírból áztatott homok,* mosdásra. Eredeti csak a »Yes« szócskával.

4. *Egy szabályozható barlanglámpa,* szárított agyagutánzat, elrejtett villamoségővel, égés közben eredeti faggyúbűzt áraszt, kívánt mennyiségben.

5. *Egy automatikus pók,* mely a sarokban helyezendő el, nyomásra lemászik, és az illető Robinsonnak a kezéből eszik. Egyszerre több legyet nem kell adni, mert elromlik a szerkezet. Ugyanez szabad zárral, bármely színben, tucatonként olcsóbb.

6. Egy mércével ellátott lábnyomkutasz, mellyel a homokban azonnal felismerni a meztelen kannibállábnyomot. Ugyanez...

– Megálljon! – ordítottam közbe. – Micsoda lábnyomokról beszél itt maga?

– Hát mit akar uraságod – dühösködött a hang –, hát meddig akar itt maradni? Egy Robinsonnak egyszer csak muszáj kannibállábnyomokat találni. Igen ajánlom ezt a vörös lábnyomot, tucatonként...

– Hagyja abba – mondtam –, nekem nincs pénzem.

– Ne tessék aggódni – mosolygott szívélyes kézdörzsöléssel a hang –, már elküldtük a számlát a kedves tatának.

– *Szent Jeromos!* Hát mi lesz velem?

– Urasága itt fog robinsonkodni, míg nem jön valami kannibál.

– De mit csináljak én addig?

– Tőlem kérdi? Hát elmélkedni fog. Az ember ilyenkor elmélkedik.

– Mirül elmélkedjem?

– Tudja mit – mondta a hang, zsebrevágva az árjegyzéket, fejére csapva a kalapot és begombolva a kabátját –, elmélkedjék, hogy mért választották be

Róka Pált a Petőfi Társaságba. Ajánlom magamat, legyen máskor is szerencsénk.

Ezzel a hang el is tűnt.

VI. fejezet

(Melyben Robinson hasznos elmékedéseknek szenteli idejét és viszont.)

Szomorúan fölvettem a Robinson egyenruhát, a 227-es számú szőrkuksmát húscafatokkal, működésbe hoztam a pókot, és leültem elmélkedni, hogy miért választották be Róka Pált a Petőfi Társaságba.

De nem jutottam eredményre. Bús egyhangúságban teltek az órák, és fogalmam se volt róla, mihez kezdjek. Háromnapi elmékedés után végre nem bírtam tovább, és „Boldogtalan asszony” címre a következő kérdéseket intéztem a Pesti Hírlap szerkesztőségébe:

Tisztelt Szerkesztőség!

1. Lehet-e őszinte barátság férfi és nő között, igen vagy nem, és ha igen, miért nem?

2. Igaz-e, hogy egy bolha harmincszor olyan erős, mint egy elefánt, és ki ír Alba Nevis álnév alatt?

3. Frász Ferenc miért nem ír álnév alatt?

4. Aki Alba Nevis álnév alatt ír, az hol lakik?

5. Miért kell megsértődni egy tisztességes fiatal leánynak, ha valaki Balatonfüreden megvakarja a talpát?

6. Miért rövid a nyúl farka?

Néhány nap múlva megjött a válasz.

Boldogtalan asszony, 218. 1. Sokan, vajmi sokan törték már fejüket azon, ha vajon lehetséges-e őszinte, igaz és nemes barátság egy férfi és – mondjuk – egy nő között. Engedje, hogy a kételkedők álláspontjára helyezkedve felsóhajtsunk Szomaházy Istvánnal: ki tudja? Mi csak sejthetünk. Tisztességes asszonynak egyiránt nem ajánljuk férje távollétében az ilyesmit. 2. Majd utánanézzünk. Alba Nevis álnév alatt ő maga ír. 3. Igen. 4. Egyelőre még ő se tudja. 5. Lehetséges. 6. Erre a kérdésre a „Mindennapi Problémák”-ban fog felelni a bölcs Kádi.

VII. fejezet

(Melyben Robinsonunk, mint olyan, némi érdeklődés középpontjába kerül)

Egy reggel kijöttem a barlangból, és gyorsan összehajtogatva, bedugtam a tokba. Nagyon melegen süttött a nap, lementem sétálni a partra. De már az első fordulónál kővé meredt minden hajamszála, és kiütött rajtam egy hideg veríték, habbal, minden nélkül.

A plüss-pázsiton, lábait a vízbe lógatva, ült egy borzasztó kinézésű vadember, és egy szövetkezeti igazgatót evett. Az igazgató már félig meg volt éve, csak derekától kezdve lefelé, a fejéig lógott még ki a kannibál szájából, és dühösen hadonászva magyarázta ez utóbbinak, hogy ő azokat a részvényeket még áprilisban átadta, és hogy hagyják őt békében, mert rágalmazási pert indít. A kannibál azonban hidegen rágalmazta tovább, és csak a kezével, egy könnyed mozdulattal jelezte, hogy nem tud felelni, mert tele van a szája.

Vízáthatlan eternitkővé meredve szemléltem a rettenetes jelenetet. E percben azonban észrevett a kannibál, és egy hirtelen slukkal egyszerre lenyelve a szövetkezeti igazgatót, egyenesen felém tartott. Rémülten futásnak akartam eredni, de ő megelőzött.

– Péntek? – kiáltottam elfúlva.

– Igen – felelt ő –, tizenharmadika, déli tizenegy óra. Tizenkettőkor zárjuk a lapot. Addig meg kell írnom ezt a cikket is.

– Mit akar tőlem?

– Semmit. Egy interjuvicseket. Nincs revicsek. Ne féljen, tata. Én kérdezek, és maga nem felel.

Egy darab papírt vett elő, és sorban bejegyezte a kérdéseket:

1. Mióta van már ezen a lakatlan szigeten uraságod?

2. Egészen önzetlenül folytatja ezt az életmódot, vagy valami érdekszövetkezet áll mögötte, mely pauszáléval támogatja?

3. Szterényit ismeri?

4. Milyennek találja itt a viszonyokat ön, és nem vállalná liberális alapon a kultuszminiszteri tárcát?

5. Ezzel a visszavonulással a titkos választójog mellett akar ön tüntetni, jelezve, hogy kívül akar maradni minden párton?

Másnap „A Nap”-ban a következő cikk jelent meg:

Panama! Panama! Panama!

—
Robinson a Dunán

—
De csak Krausz! Robicseknek hívták.

Szterényi keze benne van.

Gyerünk a tutajra!

Nyavalya piszkosság az, ami itt nálunk végbemegy, helyesebben végbe vánszorog. Felhívjuk a kormány figyelmét arra a hallatlan, piszkos slendriánságra, hogy immár évek óta fővárosunk kebelén egy eredeti, igazi Robinson tartózkodik, aki minden szubvenció nélkül sínylődik felelősségteljes és nehéz állásában, anélkül hogy a főváros részéről bármely támogatásban részesülne. De persze, ezeknek az uraknak semmit se jelent az, hogy milyen idegenforgalmat csinálna nekünk ez a nagy, önzetlen ember, aki nemes naivságában elhatározta, hogy ennek a mi redves, rohadt kis fővárosunknak némi érdekességet kaparász össze. Hanem a talpfákra van pénz. Robinsonokat támogatni nincs. Hát a bátaszéki vasúttal mi lesz?

A cikknek megvolt a maga hatása. Az érdeklődés minden oldalról megindult: a reporterek kezdtek felfüleselni, és naponta több interjúnak kellett alávetnem magam, ami, visszavonult életemre való tekintettel, eleinte meglehetősen fárasztott. De az eredmény nem maradt el.

A következő héten ugyanis megjelent arcképem a „Tolnai Világlapjában”, alatta ezzel a cikkel:

„Olvasóinknak bemutatjuk itt az első magyar származású Robinsont, aki már évek óta tengődik elhagyatott, magános életet szép hazánk gyönyörű folyójának, a Dunának egy elhagyatott, ismeretlen szigetén. Közben erdei sóskával és citrommal táplálkozik, és megnyugvással várja, míg egy hajó arra vetődik, és megmenti szerető szüleinek karjai közé. Vadállatok bundájából készült ruhája van, és facipője. Szakálla már annyira megnőtt, hogy keresztülnőtt a saját fején. Képünk a kitűnő államférfit abban a percben ábrázolja, mikor szakálla éppen nő: a kereszttel jelölt rész a szakáll, a másik a Robinson. A kép sarkán levő piszkos színű folt a nagy gondolkodó szüleinek karját ábrázolja, melybe szeretettel várják őt vissza, mint olvasóink fentebb látták. Itt jegyezzük még meg, a múlt

számból megint kimaradt, hogy a bolha tulajdonképpen tízszer olyan erős, mint az elefánt, mert az elefánt nem tudna tízszer olyan magasra ugrani, mint a bolha, ha bolha volna, amint címképünk ábrázolja.”

VIII. fejezet

(Melyben az elaggott Robinson helyzete némileg csökken és gyanánt.)

Az ismertetés feltűnést keltett. Kezdtem divatba jönni. A zsúrokon rólam beszéltek az emberek, és a „Vegyes” rovatokban viták indultak meg, hogy mennyit eszik rendes körülmények között egy normálisan fejlett Robinson, és hány évig él a pingvin. „Az Ujság” karácsonyi körkérdésére: „Lehet-e tisztességes nőnek szeretni egy Robinsont?” válaszolnom kellett. Kalapomat és ruhámat kitették a Holzernél: néhány nap múlva megjelentek az első húscafatos női szórkalapok a Kossuth Lajos utcában, és divatba jöttek a facipők is. Robinson-láz kezdte izgalomba hozni Budapestet. Egy napon megjelent nálam a »Nyugat« szerkesztője, és felszólított, hogy próbáljak egy verset írni nagyhírű lapjába, azután esetleg tarthatnék felolvasást a Royalban.

Elfogadtam a felszólítást, és két verset írtam, egyet a „Nyugat”-ba és egyet a „Hét”-be.

A „Nyugat”-ba:

Robinson-ország

Duhaj nagy Átok-ország.
Kicsiny Robinson-ország –
Itt nem terem Életgörcs
Itt nem terem Életgörcs.

Életfiú itt csak ugar
Egész áldott nap ugar
Robinsonnak kell lenni
Robinsonnak kell lenni.

Én ős Robinson – lelkeket
Szent, álomfrász lelkeket
Paskolják kis Bűdösök
Paskolják kis Bűdösök.

Vali, nyavalya, nyavalya
Veh, бүдösök, nyavalya
De Robinson Krausz nem beszél
De Robinson Krausz nem beszél.

A „Hét”-be:

Robinson-szonáta

Barangom odván, halk moretti-fej
Ó lanyha lányok és hűvös lakás
Ó függönyök, ó elfakult palást
Zöld selymek, árnyak, vén pohárba tej.

Zöld zongora, aranymelódiás
Fakó billentyűn álomport kifej
Ezüstkancsó, holdfény, vász gut und tejr
A földön egy biedermeier-rakás.

Zokogva vén szonáták zengenek
S gigászi gyomrom tompán felkorog
Mint ó hidak, dübörgő árkusok.

Részeg dobok riadtan döngenek
S a hörgő kürtök harsogó szavára
Ötér gőgös töpörtyűt elnyelek.

Verseim általános, titkos feltűnést keltettek; senki se beszélt róluk, de mindenki dühös volt. Felolvasást tartottunk a Royalban, óriási közönség előtt; előadtam, mily szomorú, reménytelen a helyzete egy Robinsonnak, aki egyedül és elhagyatva él az emberek sokaságától távol, és akit nem ért meg senki. A felolvasást robinzongora kísérte. Ötezer koronát vettünk be.

Visszatérve a szigetre, már messziről egy épülő, hatalmas arányú palota favázának körvonalait pillantottam meg. A „Finom Robinson”-hoz címzett szálloda volt ez, mely ezer szobával és gázfűtéssel most alakult a sziget északi csúcsán. A prospektus szerint kissé fáradságos szerepet szánt nekem a vállalkozást kiaknázó részvénytársaság.

Délelőttünkint két órára bekerített nagy térségre szabadon elővezettek; – a korlátok mellett ilyenkor már érdeklődve tolongott a Lipót- és Belváros műértő közönsége. Nekem egy barlangból kellett kijönni, teljes felszerelésben, hosszú, fehér szakállban, vad kifejezéssel néhányszor szomorúan

körüljárni, közben elmondani a Pakots József által e célra írt és pályadíjat nyert „Ó mily egyedül vagyok” kezdetű monológot. Ezután a szálloda libériás szolgája két csinos, faragványokkal díszített fatörzset nyújtott át nekem, melyeket addig kellett dörzsölnöm, míg meggyúlnak, ez volt a legnehezebb, mert sokszor már előbb meggyúltak. Póketetés és más apróságok fejezték be a hivatalos órákat.

Ezért a munkáért járt nekem a szállodában egy csinosan berendezett szoba, koszt, fűtés, világítás stb. Eleinte meg voltam elégedve, de később, mikor nagyobb lett a forgalom, mindenfélét követeltek tőlem, körülszaladgáljak, furcsa hangokat mondva közben, és az égő fatörzsekkel dobáljak, melyeket szájjammal kellé elkapnom. Vadembert is kellett adnom, ebbe nehezen tudtam belejönni. A prospektus szerint mindenkinek, aki a belépőjegyet befizette, joga volt engem megtapogatni: ezek aztán emléktárgyakat vágtak ki a ruhámból, és ősz, bozontos szakállam fürtökre tépdesték.

Januárban állt be a válság. A társulatnak ugyanis ebben az időben oly jól ment már, hogy általános irigységet keltett mindenütt. E hónap elején azután vakmerő konkurrencia támadt fel ellenünk: a szomszédos Szűnyog-szigeten ellen-Robinsont léptettek fel, klerikális programmal. Az új Robinson bejárta a vidéket, és mindenféle újításokat ígért: – friss szigetet, olajjal szagtalanított barlangot, rendes személyzetet vademberekben és egyebekben és tisztességes svéd dörzsölő-fadarabokat.

„Robinson és Vidéke” címen lapot indítottunk, melyet az Első Magyar Leszámítoló Robinson támogatott, s melynek szerkesztésével engem bíztak meg. Az érdeklődés óriási tömegeket csalt szigetünkre. Terjeszteni kellett a fürdővendégek részére szánt telepet: – a számomra bekerített térséget mindennap szűkebbre kellett összehúzni. Egy napon az „Ó mily szörnyű az egyedüllét” című monológot sem tudtam már rendesen elmondani, mert oly kicsi volt már a hely a korlátokon belül, hogy gesztikulálás közben folytonosan beleütöttem a kezem a zsúfoltan szorongó tömeg orraiba, és több szemet kivertem. E napon elkeseredve mentem fel az igazgatóhoz.

– Így nem mehet tovább – mondtam –, hiszen nem tudom már kinyújtani a lábaimat. És ez a folytonos lárma, ez a rettenetes sok ember tönkretesz. Állandó ideglázban élek, nem bírom ki így. Egy percig, egy percig akarok csak egyedül lenni, egyedül... ó!... egyedül...

És sírtam.

Az igazgató savanyúan vonogatta a vállait.

– Micsinálja magát?

Igaz, mit tehetett, fájó szívvel furakodtam vissza a tömegben keresztül robinsónságom sivár tanyájára – de már későn volt. A barlang körül egyáltalán nem lehetett már helyről szó. Ki akartam dugni fejemet, a sokaság feje

fölött – de kezeimet már nem nyújthattam ki. Kinyomtak, keresztülnyomtak a korláton, lepréseltek a partról, belegyömöszöltek a vízbe.

A szigeten nem volt már számomra egy talpalatnyi hely!

Zokogva úsztam ki a pesti partra. Végigrohantam az utcákon, egyetlen zugot keresve, ahol egyedül lehetek... Be szerettem volna bújni a kanálisba, fel szerettem volna mászni a telegráf drótra – minden hiába!

Egy ástító, sötét kapu nyílt meg előttem. Vakon, kétségbeesetten berohantam. Nyirkos hűvösség csapta meg arcomat. Körülnéztem: – tágas, boldog üresség fogadott mindenütt, megkönnyebbülve, hörögve sóhajtottam fel, és leroskadtam a földre... Azután fölvettem szemeim.

Egy ősz, fehér szakállú aggastyán állott előttem egy magaslaton, és hajlongott.

– Hol vagyok, és ki vagy te? – rebegtem.

– Én Mihálovics Ödön vagyok – felelte bölcs mosollyal az agg. – És ez a Magyar Királyi Opera egy „Eliana” előadása.

Hosszú, tompa kongás bűgött fel szavaira – az óriási helyiség zúgott és bűgva rengett, mint egy titáni tengeri kagyló. Megkönnyebbülve, hosszú sóhajjal terültem el a földön, és kiadtam nemes lelkemet egy kötetben, az Athenaeum kiadásában, ára 3 korona.

*(Humoreszkek I. Együgyű lexikon – Görbe tükkör. Akkord, Budapest, 2001.
[Karinthy Frigyes Összegyűjtött Művei 3.] 85–111. old.)*